

[itobiad], 2021, 10 (3): 2288-2309

**Farklı Meslek Grupları Bağlamında Toplumsal
Cinsiyet Algısı ve Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişki**

The Relationship Between Gender Perception and
Religiosity Level in the Context of Different Groups of Jobs

Video Link: <https://youtu.be/S3eIHtDa3FM>

Şehriban AYGÜN

Dr. / sehribanaygun@windowslive.com

PhD. / Orcid ID: 0000-0002-2010-1293

Saliha TEKİN

Lisans Öğrencisi, Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Undergraduate Student, Başkent University, Faculty of Science and Letter
salihatekin18@hotmail.com / Orcid ID: 0000-0002-5735-8025

Reyhan ÖZDEMİR

Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Undergraduate Student, Ankara University, Faculty of Theology
ozdmrreyhan@hotmail.com / Orcid ID: 0000-0002-7505-3559

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 13.03.2021
Kabul Tarihi / Accepted : 10.06.2021
Yayın Tarihi / Published : 07.09.2021
Yayın Sezonu : Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season : July-August-September

Atıf/Cite as: Aygün, Ş. , Tekin, S. & Özdemir, R. (2021). Farklı Meslek Grupları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişki . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (3) , 2288-2309 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/64619/896356>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Farklı Meslek Grupları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişki *

Öz

Toplum hayatındaki kültürel unsurların en önemlilerinden birinin cinsiyet algıları olduğu söylenebilir. Zira cinsiyet algıları, bireylerin içinde yaşadıkları toplum tarafından cinsiyetlere yapılan çeşitli tutum, davranış ve yaşayış şekli yüklemeleri olarak ifade edilmektedir. Toplumun erkek ve kadınlardan cinsiyetlere dair beklentileri bu kavram ile açıklanmaktadır. Toplumsal yaşamda, kültür unsurları ile etkileşim halinde olduğu düşünülen kavramların en önemlilerinden biri, din olgusudur. Dinlerin bu rolünün, insan hayatının her alanına temas etmesi ve bireyin karşılaşılabileceği hemen hemen her konu ile ilgili hükümlere sahip olması özelliğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. İnsanların, sahip olduğu kültürel değerler ve normları, meslek seçimlerine ve mesleki yaşantılarına taşıdıkları düşünülerek farklı meslek gruplarında, toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık kavramları araştırılmak istenmiştir.

Toplumsal cinsiyet algısını ve dindarlık kavramını, farklı kavramlarla ilişkilendiren çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu çalışma kapsamında, bu iki değişkenin arasındaki muhtemel ilişkinin, farklı mesleklerdeki durumuna odaklanılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın temel amacı; toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek; böyle bir ilişki var ise farklı meslek gruplarına göre nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koymaktır. Araştırmada kullanılan anket formu, değişik meslek gruplarında çalışan, öğrencilik süreci devam eden veya ev hanımı olan bireylere, kartopu yöntemiyle, online olarak ulaştırılmıştır. Ulaşılan kişi sayısı 596 olup 546 kişinin verisinin değerlendirmeye alınabilir nitelikte olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre iki temel sonuca ulaşılmıştır. Birincisi; toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusudur. İkincisi; öğrencilerde, eğitim sektöründe, sosyal ve beşerî bilimler alanlarında ve emniyet mensubu olarak çalışan kişilerde, genel sonuçla paralel olarak iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmesi ve diğer meslek gruplarında değişkenler arasında herhangi bir ilişki bulunamamış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Grupları, İş Sektörleri, Toplumsal Cinsiyet Algısı, Dindarlık, Korelasyon Analizi.

* İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 4.09.2020 Tarih kararı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.

The Relationship Between Gender Perception and Religiosity Level in the Context of Different Groups of Jobs

Abstract

It can be said that one of the most important cultural elements in social life is perceptions of gender. Because, gender perceptions are expressed as the various attitudes, behaviors and lifestyles attributed to the gender by the society in which individuals live. The expectations of the society from men and women regarding gender are explained with this concept. One of the most important concepts in social life that is thought to be in interaction with cultural elements is the phenomenon of religion. It is possible to say that this role of religions stems from the fact that they touch every aspect of human life and have provisions on almost every subject that an individual may encounter. It is aimed to research the concepts of gender perception and religiosity in different professions by considering that people carry their values and norms to their career choices and professional life.

There are a lot of studies which link gender perception and religiosity with different concepts. In current study, the possible relationship between these two variables were examined in the context of different job groups. The aims of this study are; determining whether there is a relationship between gender perception and level of religiosity; if there is a relationship, to reveal the change throughout different job groups. The online questionnaire form was delivered by snowball method to people who work in different job groups, students and housewives. The reached data was 596, but 546 of them were suitable for evaluation for this study.

According to the research findings, two main results have been reached. First one is the finding that there is a negative relationship between gender perception and religiousness level. The second one; as parallel with the general result, a negative relationship has been found between the two variables in students, people who work in education sector, social-humanities fields and security, and there is no statistically significant relationship between variables in other job groups.

Keywords: Job Groups, Occupational Sectors, Gender Perception, Religiosity, Correlation Analysis.

Giriş

Toplum hayatında etkili olan genel kabuller, normlar, değerler ve tüm kültürel unsurların; bireylerin sahip olduğu fikir, tutum, davranış ve alışkanlıklarla oluştuğu söylenebilir. Bu kültürel unsurların en önemlilerinden biri olarak görülen cinsiyet rollerinin, diğer norm ve davranışlarla ilişki içinde olduğu düşünülmektedir. Toplumların ve

bireylerin sahip olduğu kültür unsurlarının şekillenmesinde rol oynayan en önemli etkenlerden birinin, dini inançlar olduğu ifade edilebilir. Zira dini inançlar, bireylerin tüm yaşantılarıyla ilgili belirli kurallar ve düzenler sistematize eden yapılar olarak görülmektedir. Bu bağlamda, dini inançların bireylerin cinsiyetlerine göre belirli sorumluluklar ve roller yüklediği söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet dendiğinde en basit haliyle; bireyin içinde yaşadığı toplumun kültüründe, ailesinde ve çevresinde, cinsiyetlere yapılan yüklemeler anlaşılmalıdır. Kültürün bir cinsiyetten beklentileri ve o cinsiyeti algılama şekilleri, biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyete evrilmesi süreci ile direkt ilişkili olan unsurlar olarak görülmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013: 2). Bu kapsamda, Connell (1998) toplumsal cinsiyetin bir süreç olduğunu ifade etmektedir (Kaya ve Uysal, 2015: 647). Bireylerdeki toplumsal cinsiyet algılarının oluşumu sürecinde, kültür yapısı ile iç içe geçmiş olan din, oldukça güçlü bir etkiye sahiptir (Ünalın Turan, 2019: 289).

Dindarlık kavramı genel bir ifade ile “dinin insan hayatına nüfuz derecesi” şeklinde tanımlanabilmektedir. Bir birey dindar olarak nitelendirildiğinde onun dini içselleştirdiği, yaşamının bir göstergesi özelliği taşıdığı, dini kurallara kişisel hayatında uyduğu, dini günlük hayatın toplumsal bir denetleyicisi olarak gördüğü anlaşılmalıdır (Kaya ve Uysal, 2015: 648). Din, hangi coğrafyada yaşanıyorsa, o bölgenin sosyo-kültürel özellikleriyle bir etkileşime girmekte ve bu etkileşimin sonucuna göre şekillenebilmektedir (Ünalın Turan, 2019: 289).

Bahsedilen bilgiler ışığında, toplumun cinsiyet algıları ile dindarlığı farklı mesleklerdeki insanların nasıl ve ne yönde ilişkilendirdikleri hususu, bu çalışmanın araştırma konusu olmuştur. Literatürde, toplumsal cinsiyet algısı kavramını ve dindarlık konusunu farklı değişkenlerle ilişkilendiren birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu iki kavramı birlikte inceleyen daha az çalışmayla karşılaşmıştır. Bu çalışmanın, toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık kavramlarına farklı meslek grupları penceresinden bakmasıyla bir farklılık ortaya koyacağı düşünülmektedir. Çeşitli meslek gruplarında bu iki kavrama nasıl yaklaşıldığını, bu değişkenlerin aralarında bir ilişkinin var olup olmadığını, var ise hangi yönlü olduğunu, meslek gruplarına göre değişim gösterip göstermediğini ortaya koymasının, çalışmanın literatürde edineceği yerin önemini göstereceği ifade edilebilir.

Kavramsal Çerçeve

Toplumsal Cinsiyet

İnsanlarda biyolojik cinsiyet oluşumu doğuştan gelen doğal bir süreç olarak tanımlanırken toplumsal cinsiyet kültürel birikimin sonunda oluşan cinsiyet olguları olarak tanımlanabilmektedir (Hepşen, 2010: 14). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olmakla beraber kadın ve erkeğin görevlerini, sosyal yükümlülüklerini temsil etmektedir. Dökmen'e göre (2004) toplum

tarafından cinsiyetlere uygun görülen davranışlar kadınsı ve erkeksi olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Bu sosyal temsiller (kadınsı ve erkeksi olmak) biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürlerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir (Dökmen, 2004: 18).

Toplumsal cinsiyet, sadece kadının değil erkeğin de toplumdaki rollerini ve normlarını belirten bir terim olarak kabul edilmektedir. Biyolojik cinsiyet sosyal yaşantıdaki siyaset, sosyal statü, cinsiyete dayalı üstün olma durumunu açıklayamaz iken toplumsal cinsiyet bu kavramlar ile ilgilidir (Savcı, 1999: 130). Toplumsal cinsiyet, bireylerin biyolojik cinsiyetleri arasındaki farklılıklardan yola çıkılarak sosyal yaşamda cinsiyet normlarının oluşmasına dikkat çekmektedir (Marshall, 1999: 98).

Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyetin ayrışmasındaki nedenlerden biri olan yapısalcı yaklaşım ile toplumun idaresi sorumluluğunu taşıyan gücün, toplumsal düzeni koruma ve ilişkileri denetleme isteğine dikkat çekilmektedir. Birçok araştırmacı bu isteğin maddi çıkarlar olduğunu ileri sürmektedir. Örneğin Hartsock, kadının işgücünün erkeklerden ayrıştırılmasını; Gilligan, kadınların yavru bakımı görevini almalarını; Chodorow, anne olma görevinin kadınların işgücünde etkili olmasını; O'Brien ise kadının doğurganlık özelliğine sahip olmasını belirleyici faktör olarak görmüşlerdir (Sancar, 2009: 180).

Toplumsal Cinsiyet ve Meslek Seçimi

Özellikle Batı toplumlarında yapılan birçok araştırmada, kadın ve erkeğin farklı tarzda yetiştirildiği, farklı cinsiyetteki bireylerin gelişim sürecinde de sosyal açıdan farklı kavramların daha çok vurgulandığı belirtilmektedir. Bu bağlamda kadınların daha şefkatli, fedakâr ve duygulara önem veren bireyler olması beklenirken erkeklerin daha bağımsız, egemen ve rekabetçi yapıda olması beklenmektedir (Özen, 1998: 217). TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri (2017)'ne göre, Türkiye'deki bazı meslek gruplarında cinsiyetlerin belirgin bir şekilde toplumsal cinsiyete göre dağılım gösterdiği söylenebilmektedir. Örnek olarak kadın okul öncesi öğretmeni sayısının erkek okul öncesi öğretmeni sayısının 18 katı olduğu, erkek polis sayısının da kadın polis sayısının 16 katı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bazı meslek gruplarında daha düşük mevkilerde kadın çalışanların, yüksek mevkilerde ise erkek çalışanların daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun bir nedeninin, kadınların mesleki görevlerinin yanı sıra evde devam eden görevleri olduğu tahmin edilmektedir (Gökçen ve Büyükgöze-Kavas, 2018: 49).

Toplumsal cinsiyet modelini savunan araştırmacılar ile iş modelini savunanlar, bireylerin özellikle üst düzey yöneticilik gibi konumlarda sergileyecekleri davranışlar konusunda farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Toplumsal cinsiyet modeline göre bireylerin öğrendikleri cinsiyet rollerinin iş hayatlarında da etkili olacağı iddia edilirken iş modeline göre her iki cinsiyetin de benzer durumlarda benzer davranışlarda

bulunacağı öne sürülmektedir (Özen, 1998: 218). Bireylerin gelişme çağında maruz kaldıkları kavramlar çalışma hayatında da karşılıklarına çıkmaktadır. Farklı cinsiyetlerden farklı görevler ve davranışlar beklenmektedir. Örneğin, başarıya ulaşmak konusu toplumda daha çok erkekler ile bağdaştırılıyorsa, işletmelerde üst düzey yöneticilik için daha çok erkekler uygun görülür (Robertson ve Brummel, 2011: 5).

Cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusunu açıklayan teoriler üç ana başlık altında incelenebilir. Bunlar; neo-klasik teori, kurumsal iktisat ve feminist iktisat teorisidir. Bu teoriler cinsiyet temelli meslek seçimini açıklamaktadırlar. Neo-klasik teoriler kadınların öncelikli görevlerinin; çocuk bakımı ve ev işleri olduğunu belirterek erkeklerin çalışma hayatında kadınlara oranla daha verimli olduğunu ve kadınların sosyal yaşamdaki sorumlulukları dolayısıyla çalışma hayatında daha esnek meslekleri seçtiklerini savunmaktadır. Kurumsal iktisat teorisinin mantığı da neo-klasik teoriye dayanmaktadır ve piyasaları, bireylerin ait oldukları toplumun yapısına göre ayrıştırarak incelemektedir. Bu teoriye göre meslekler kadın meslekleri ve erkek meslekleri olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca teori, çok sayıdaki kadın çalışanın az sayıdaki mesleğe yöneldiğini ve böylece rekabetin arttığını, dolayısıyla ücretlerde de düşüş görüldüğünü ifade etmektedir. Feminist iktisat teorisi; diğer iki teoriyi yalnızca işgücü piyasası temelinde oldukları için eleştirmektedir. Bu teori, kadının çalışma hayatındaki dezavantajlı konumunu, sistemin erkek egemen olma özelliğiyle ve kadının toplumdaki ve ailedeki ikinci pozisyonuyla ilişkilendirmektedir (Parlaktuna, 2010: 1218-1220).

Toplumsal cinsiyetin hem bireysel, hem de aile düzeyinde belirleyici değerleri birçok toplumda açıkça görülmektedir. Ülkemizde de bu tür değerlerin etkileri sağlık, din, eğitim ve hukuk gibi oldukça önemli alanlarda göze çarpmaktadır. Bu tür değerlerin, her ne kadar toplumun düzenini koruma amacı taşısa da cinsiyet ayrımcılığını da beraberinde getirdiği düşünülmektedir (Türmen, 2003: 5). Bireylerin meslek seçimi süreçlerinde oldukça etkin olan unsurlardan birinin toplumsal cinsiyet rolleri olduğu düşünülmektedir. Günümüzde kadınların işgücüne daha fazla katılabilmeleri için, kaliteli bir donanım kazanabilecekleri eğitim koşullarını sağlamak, meslek seçimi süreçlerinde ise cinsiyetçi ve sınırlandırıcı yaklaşımların sürece müdahale etmesini önlemek elzem görülmektedir (Gökçen ve Büyükgöze-Kavas, 2018: 48, 57).

Dindarlık

Kelime anlamı olarak Arapçada 'deyn' kökünden mastar veya isim olan din kavramı, sözlükte "örf ve âdet, ceza ve karşılık, mükafat, itaat, hesap, boyun eğme, hakimiyet ve galibiyet, saltanat ve mülkiyet, hüküm ve ferman, makul ibadet, millet, şeriat" gibi farklı anlamlara gelmektedir (Tümer, 1994: 320-322). Din kelimesi terim olarak, ortak bir inanç sistemini; ilkeler, uygulamalar ve davranış kuralları dizisini ifade etmektedir (Bryant, 2007:

835). Din kavramının tek ve kapsayıcı bir tanımının olmadığı, araştırmacının perspektifine, alanına göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Mevcut tanımlar, dinlerin ortak özelliklerinden yola çıkılarak ve tarih içerisinde günümüze kadarki süreçleri göz önünde bulundurularak çeşitli şekillerde yapılmıştır. Din kutsal bir düzendir ve insan yaşamına içsel ve dışsal boyutlarda çeşitli katkıları vardır. Bunlardan en önemlileri insanın yaşamına değer katmak, hayat yolculuğunda yol gösterici olmaktır (Güler, 1999: 2). Sistemli bir yapı olarak değerlendirildiğinde inanç, ibadet ve ahlak unsurlarından oluşan din; kavramsal boyutta ele alındığında, üstün bir varlığa bağlanıp inanma ve bu inancın gereği olan fikir ve davranışların tamamı şeklinde ifade edilebilmektedir (Keskin, 2004: 9). Ayrıca din hayatın her alanına yayılmış, inanan insanlara belirli kurallar, emirler ve yasaklar sunan, insanın inanç, ibadet, fikir, davranış gibi alanlarla birlikte sosyal yaşamını da sistematize eden bir yapıdır. İslamiyet'e göre din insanın davranışlarını, zihinsel süreçlerini, tutumlarını, sosyal oluşumlarını ve insanın diğer birçok özelliğini düzenlemektedir (Bilgin, 2014: 76).

Dinin insana yönelik bir yapısı olmakla beraber, toplum içerisinde sosyolojik bir tarafı da bulunduğu ifade edilebilir (Keskin, 2004: 9). Dindarlık din ile doğrudan ilişkili bir kavramdır ve dinin tek bir tanımı yapılamadığı gibi dindarlık kavramının da tek bir tanımı olmadığı kabul edilmektedir. Araştırmacının bakış açısı ve alanına bağlı olarak dindarlık tanımında da değişiklikler görülmektedir. Literatürde de dindarlık tanımdan ziyade, dinin insan yaşamındaki göstergeleri olan ibadet, tutum ve dini bilgilerin yeri hakkında açıklamalar bulunmaktadır (Yılmaz, 2002: 62-63). Kurt (2009: 2) dindarlığı, bağlı olduğu dinin gerektirdiği inanç sistemine uyma, ritüelleri yerine getirmekle meşgul olma şeklinde ifade etmiştir. Bağlı olduğu dinin inanç düzenini, ritüellerini, kurallarını, emir ve yasaklarını tam anlamıyla benimseyip hayatının her alanında düşünce ve davranışlarıyla yansıtan kişiyi ise dindar olarak tanımlamıştır.

Din-Toplum İlişkisi

İnsanoğlunun dünya üzerindeki varlığı kadar köklü bir geçmişi olan din kavramı, hem insan hem de toplum hayatını etkileyen bir unsur olarak birçok düşünür ve sosyal bilimcinin dikkatini çekmiştir (Gürhan, 2010: 61). Din kavramı toplumların sosyal yaşamında önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. İnsan yaşamının sağlıklı ve düzenli bir şekilde ilerleyip gelişim kaydetmesinde önemli bir rolü bulunan din olgusu, bir toplumda yaşayan bireylerin ortak amaçlara sahip olmasını ve birbirlerine manevi bir bağ ile bağlanmasını sağlar. Bu olgunun insanları etkileme gücü, bu bağın kuvvetini etkileyen bir unsurdur (Sezen ve Yümni, 1990: 123). Literatürde çok sayıda araştırma, daha dindar bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığının daha iyi olduğu bulgusunu ortaya koymuştur (Reid-Arndt, vd., 2011: 176).

Dini inançlar, insanların sosyal yaşamını ve düşünce yapılarını etkilemede önemli bir güce sahiptir. Dolayısıyla yeni bir din, yeni bir sosyal ve fikri

oluşum anlamına gelmektedir. Dinler toplumsal yaşama bakış açıları sunarken aynı zamanda ortaya çıktığı toplumların yapısından da etkilenir (Abuzar, 2011: 147, 150). Yapılan çalışmalar, din ve toplumun karşılıklı bir etkileşime sahip olduğunu göstermektedir. Dinler, toplumlar üzerinde önemli etkileri olan yapılar olarak görüldüğü için her din farklı bir toplum düzeni sunmaktadır. Bu toplumsal düzenler de insan yaşamının her alanında kendini göstermektedir. Dini kurallar; toplumsal düzeni, zihinsel süreçleri, toplumsal yapı ve sembolik oluşumları birbiriyle ilişkilendirme görevlerini üstlenmektedir. Bireyleri ve toplumları birçok yönden etkisi altına alan din kavramı, insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. Öyle ki, herhangi bir dini inancı olmayan insanlara rastlansa bile, dini inancı olmayan toplumlara tarih boyunca rastlanmamıştır (Keskin, 2004: 7, 18). Toplum ile arasında sıkı bir ilişki olduğu için, sosyolojik bir oluşum olan din, üstün bir varlığa inanan kişiyi de inanmayan kişiyi de ilgilendirmektedir. Dinin toplumsal yaşama etkisi olduğu kadar, toplumsal yaşamın da dini birçok yönden etkilediği ifade edilebilir (Güneş, 2014: 157). Toplum için üstlendiği görevlerin başlıcaları “zihniyet kazandırmak” ya da “dünyada farklı bir düzen oluşturmak” olan din (Keskin, 2004: 11); insanlara hayatlarındaki önemli meseleler için uygun davranış ve tutumlar sunan bir sistemdir (Freyer ve Hans, 1964: 70).

Toplumsal Cinsiyet ve Din

Toplum ve kültür, bünyesindeki bireylerin cinsiyet rollerini de içermektedir ve bu durum cinsiyetçiliği de beraberinde getirebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bireyler ve toplum için varoluşsal bir öneme sahiptir. Bu roller ve algı sistemi dinlerden ve kültürlerden kayda değer bir şekilde etkilenmektedir. Öyle ki dindar olmayan bireyler dahi bu rolleri benimseyebilmekte ve zihin yapısı bu şekilde gelişebilmektedir. Özellikle tek tanrıyı kabul eden dinlerin, insanların bu rolleri ve klişeleri içselleştirmesinde pay sahibi olduğu görülmektedir (Berktaş, 2009: 16). Din olgusunun cinsiyetler için belirlemiş olduğu konular, kimi zaman toplumsal cinsiyet normlarını pekiştirmekte, çoğunlukla da toplumsal cinsiyet algısının şekillenmesinde rol oynamaktadır (Karakaya, 2018: 51).

Eagly (1987) ve Kaye (2002) 'ye göre, dindarlıkta cinsiyet farklılıkları, belirli cinsiyete dayalı sosyalleşmeden kaynaklanabilmektedir. Sosyal rol teorisine göre, cinsiyet farklılıkları erkekler ve kadınlar üzerindeki farklı sosyal taleplerden kaynaklanmaktadır ve genellikle etnik köken, ırk, sosyal sınıf ve dini farklılıklarla bağlantılandırılmaktadır. Kadınlar ve erkekler, farklı beklentiler barındıran ve farklı yetenekler gerektiren sosyal konularına göre davrandıklarından dolayı, cinsiyet farklılıklarını içselleştirmektedirler. Literatürdeki çalışmalarda; toplumda sosyalleşmenin önemli bir bölümünü oluşturan din olgusuna, kadınlar ile erkeklerin farklı baktıkları, dini farklı yaşadıkları, kadınların dini etkinliklere katılma düzeyinin erkeklere göre rutin olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Sun, vd., 2008: 939-940).

Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında dini değerlerin rol oynaması; kutsal kitaplarda cinsiyet içerikli ifadelerin bulunması ve bu ifadelerle ilişkin yapılan yorumların da din kapsamında yer almasıyla gerçekleşmiştir. Meşruiyet kazandırma, dinin önemli bir fonksiyonu olarak değerlendirilmektedir. Birçok toplumda dinin bu fonksiyonunun çıkarlar doğrultusunda suistimal edilebildiği görülmüştür. Bu toplumlarda uygulanan cinsiyetçi tutumlar, katı ayrımlar, toplumun genelinin bağlı olduğu dinin bir gerekliliği gibi gösterilmiştir. Böylece güç sahibi birtakım kişi ve kurumlar, kadınların eşitlik kazanmasını, topluma kazandırılmasını ve aile içinde eşit haklar elde etmesini engellemiştir. Din, kadın-erkek eşitsizliğini meşrulaştırmada suistimal edilerek gerekçe gibi gösterilmiştir. Birçok dini öğretilerde kadın erkek eşitsizliği görülse de bunun türü ve derecesi farklıdır. Örneğin; Yahudilikte kadınları suçlama, Hıristiyanlıkta bununla birlikte sosyal hayattan da soyutlama, Hinduizm’de kadını aşağılama gibi cinsiyet ayrımcılıkları norm olarak kabul edilebilmektedir. İslam dininde ise kadın ve erkeğe haklar boyutunda eşit olarak yaklaşılır. Ancak mensup olan toplumların ataerkil özellikleri nedeniyle, kadınların ikinci planda kalmasının, dinin bir öğretisi gibi gösterilmeye çalışıldığı durumlar olmuştur. Kuran’da var olan insani ve adil tavır, toplumların pratiğinde örtülebilmektedir (Gürhan, 2010: 62, 77).

Geçmişteki toplumlarda daha çok ataerkil yapının benimsenmesinden ötürü, kadınların birçok alanla beraber din alanında da ikinci planda kaldığı görülmüştür. Günümüze gelindiğinde ise modernleşen dünyanın getirisi olarak, kadınlar bazı konularda yine arka planda kalsalar bile sosyal açıdan daha iyi bir konuma gelmişlerdir. Modernleşme ile birlikte, gelenek-din ve modernlik-sekülerlik arasında pozitif yönlü ilişki olduğu algısı artmaya başlamıştır. Kadınların iş hayatına daha fazla katılması ve toplumdaki konumlarının da değişmesi, bu görüşü desteklemektedir. Ancak son yıllarda ortaya çıkan yeni toplumsal değişimler, bu algının dışında bir takım farklı yaklaşımları da gündeme getirmiştir. Bunlardan biri, kadınların toplumda daha etkili rol oynamaları gerektiğini savunan, hatta bu yönde rollere zaten sahip olduklarını düşünen aktivist kadın çevreleri olmuştur. Bu yaklaşımı benimseyen toplumsal cinsiyet çevresi; eski, pasif ve sınırlanan kadın imajına karşı, aktif ve güçlü kadınlar şeklinde yeni bir imaj önermektedir. Kadınların güçlenmesini savundukları alanlardan bazıları; ekonomi, siyaset ve dini bilimlerdir (Toker, 2008: 2, 7).

Araştırma

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, farklı meslek gruplarındaki insanların toplumsal cinsiyet algıları ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bunun yanı sıra, toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi değişkenlerinin, eğitim seviyesi ve yaş ile ilişkileri de çalışmada araştırılan diğer konular olmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan ölçüm aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgileri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşanan yer, meslek) içeren, ikinci bölümde toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili, üçüncü bölümde ise dindarlık düzeyi ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısını ölçmek için, Altınova ve Duyan tarafından 2013 yılında geliştirilen ölçekten faydalanılmıştır. 25 maddeden oluşan ölçek, 5'li Likert tipine göre derecelendirilmiştir. Ölçekteki puanlamada tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmiştir. Ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 125 arasındadır ve yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının daha olumlu yani eşitlikçi olduğunu ifade etmektedir. Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır.

Dindarlık düzeyini ölçmek için Peterson ve Seligman'ın 2004'te geliştirdiği, Demir ve Kumkale'nin 2013'te Türkçeye uyarladığı, Kastner'in 2019'da çalıştığı ölçekten faydalanılmıştır. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır ve 7'li Likert tipine göre derecelendirilmiştir. Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın evrenini; Türkiye'deki 18-60 yaş arası çalışan, öğrenci ve ev hanımı bireyler oluşturmaktadır. Türkiye'de 2019 Ocak ayı itibariyle bu evren, yaklaşık 45 milyon 940 bin kişiden oluşmaktadır (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, 2019; YÖK İstatistik, 2019; tr.euronews.com). Bu evren büyüklüğü için ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü ($p=0,5$; $q=0,5$ 'lik $d=0,05$ örneklem hatası ile), en az 384 olmalıdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50). Bu çalışmada analize uygun anket sayısı 546 olmakla birlikte, istenen asgari düzey örneklem büyüklüğüne tatmin edici düzeyde ulaşılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli etik kurul izni alınmıştır. Örneklem büyüklüğü için Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004) çalışmasına başvurulmuş olmakla birlikte, hesaplama aşağıdaki gibi tekrar yapılmıştır.

$$n = \frac{N \times P \times Q \times z_{\alpha}^2}{(N - 1) \times \sigma_{\bar{x}}^2 + P \times Q \times z_{\alpha}^2}$$

$$= \frac{45.940.000 \times 0,25 \times 1,96^2}{(45.940.000 - 1) \times 0,05^2 + 0,25 \times 1,96^2} = 384,156796$$

Görüldüğü üzere, bulunan örneklem büyüklüğü, Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004) çalışmasıyla uyusmaktadır.

Araştırmanın anketleri, Qualtrics aracılığı ile online olarak yapılmıştır. Farklı meslek, yaş ve cinsiyet gruplarından, kartopu yöntemiyle ulaşılan katılımcılara, başlangıçta bilgilendirme formu sunulmuş ve onaylamaları istenmiştir. Toplamda 596 kişiye ulaşılmış, bunlardan 50 tanesinin

değerlendirmeye uygun olmadığı görülmüş ve kalan 546 tanesi analizlere dahil edilmiştir. Veriler yaklaşık 2 hafta içerisinde toplanmış ve Jamovi programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Araştırma kapsamında temel istatistik analizleri (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yaşanan yer dağılımları) ve korelasyon analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmanın temel hipotezi, toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi, farklı meslek grupları bağlamında inceleme üzerine yoğunlaşmıştır. Bu iki değişken arasında bir ilişki var ise, farklı meslek gruplarındaki bakış açıları incelenmek istenmiştir. Araştırmaya konu olan temel hipotez şu şekilde ifade edilebilir:

H₀: Toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Temel hipotez çevresinde meslek grupları ele alındığında şu yan hipotezler ortaya çıkmaktadır:

H_{1a}: Eğitim sektöründe çalışan bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1b}: Sosyal ve beşeri bilimler alanında çalışan bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1c}: Sağlık sektöründe çalışan bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1d}: Mühendis bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1e}: Ticaret alanında çalışan bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1f}: Öğrencilerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1g}: Emniyet çalışanı bireylerde olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_{1h}: Ev hanımlarında olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bulgular**Sosyo-Demografik Bulgular**

Araştırmaya katılan kişilerden (n=546), kadınların (n=418) yaş ortalaması 28, erkeklerin (n=118) yaş ortalaması 34, cinsiyet belirtmek istemeyenlerin (n=10) yaş ortalaması ise 30 olarak gözlemlenmiştir. Katılımcıların eğitim durumunun cinsiyete göre dağılımları Tablo 1'deki gibidir:

Tablo 1: Eğitim Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Kadın	Erkek	Belirtmek İstemiyorum
İlkokul	5	0	0
Ortaokul	8	2	0
Lise	38	12	1
Üniversite	296	80	7
Lisansüstü	71	24	2
Toplam	418	118	10

Tablo 2: Değişkenlerin Mesleklere Göre Dağılımı

	Meslek	Toplam	Toplumsal cinsiyet algısı	Dindarlık düzeyi	Eğitim durumu	Yaşanan yerin gelişmişlik düzeyi
Ortalama	Öğrenci	145	92.3	59.9	3.94	3.85
	Eğitim	128	95.3	61.5	4.37	4.20
	Sağlık	72	96.9	57.9	4.19	4.14
	Mühendislik	17	82.5	63.4	4.24	4.47
	Sosyal ve Beşeri Bilimler	43	86.1	60.7	4.05	4.49
	Ticaret	40	85.6	60.0	3.67	4.35
	Ev hanımı	40	81.2	63.0	3.10	4.47
	Emniyet	61	88.1	57.3	4.03	4.38
Standart sapma	Öğrenci	145	21.8	9.78	0.358	1.19
	Eğitim	128	19.0	8.85	0.515	1.06
	Sağlık	72	17.1	11.8	0.521	1.08

**Farklı Meslek Grupları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Dindarlık Düzeyi
Arasındaki İlişki**

	Mühendislik	17	21.0	6.07	0.562	0.717
	Sosyal ve Beşeri Bilimler	43	22.3	9.22	0.532	0.768
	Ticaret	40	22.8	10.4	0.859	0.893
	Ev hanımı	40	19.9	5.33	1.01	0.847
	Emniyet	61	21.6	12.7	0.547	0.860

Katılımcıların yaşadıkları yerlere göre dağılımı; 25 kişi köy, 6 kişi kasaba, 89 kişi ilçe, 151 kişi şehir ve 275 kişi büyükşehir şeklinde tespit edilmiştir. Katılımcıların meslek gruplarının eğitim durumlarına göre dağılımı Tablo 3'teki gibidir:

Tablo 3: Eğitim Durumunun Mesleklere Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Öğrenci	Eğit.	Sağl.	Müh.	Sosyal -Beşeri	Tic.	Emniyet	Ev Han.	Top.
İlk	0	0	0	0	0	1	0	4	5
Orta	0	0	0	0	1	3	1	5	10
Lise	14	2	4	1	2	8	5	15	51
Üni.	126	77	50	11	34	24	46	15	383
Lisans üstü	5	49	18	5	6	4	9	1	97
Top.	145	128	72	17	43	40	61	40	546

Katılımcıların % 70,1'i (n=383) üniversite, % 17,7'si (n=97) lisansüstü (yüksek lisans/doktora) mezunu olduğu görülmüştür. Buradan anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu eğitilmiş insanlardan oluşmaktadır. Meslek grupları kapsamında incelendiğinde katılımcıların 145'i öğrenci, 128'i eğitim sektöründe, 72'si sağlık sektöründe, 17'si mühendislik alanında, 43'ü sosyal ve beşeri bilimler, 40'ı ticaret alanında, 61'i emniyet mensubu olarak çalıştığını, 40'ı ise ev hanımı olduğunu belirtmiştir.

Ölçüm Aracının Geçerlik ve Güvenirliği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği için yapılan faktör analizinde tek faktör tespit edilmiştir. Test sonucunda KMO katsayısı ,945; Bartlett testi ki-kare değeri 5692,565 (df=300) ve istatistiksel açıdan anlamlı (sig=,000) bulunmuştur.

Tablo 4: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		,945
Bartlett Testi	Ki-Kare	5692,565
	df	300
	Sig.	,000

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin güvenilirliği için, güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha değeri ,872 olarak hesaplanmıştır. Bu değer istenilen bir seviyede olduğundan, ölçeğin içerdiği 25 ifadenin iç tutarlılığının olduğu ve ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir.

Dindarlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Dindarlık Ölçeği için yapılan faktör analizinde tek faktör tespit edilmiştir. Test sonucunda KMO katsayısı ,881; Bartlett testi ki-kare değeri 2880,712 (df=45) ve istatistiksel açıdan anlamlı (sig=,000) bulunmuştur.

Tablo 5: KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		,881
Bartlett Testi	Ki-Kare	2880,712
	df	45
	Sig.	,000

Dindarlık Ölçeği'nin güvenilirliği için, güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alpha değeri ,837 olarak hesaplanmıştır. Bu değer istenilen bir düzeyde olduğundan dolayı, ölçeğin içerdiği 10 ifadenin iç tutarlılığının olduğu ve ölçeğin güvenilir olduğu görülmektedir.

Temel İstatistiksel Analiz Sonuçları

Tablo 6'da toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi değişkenlerinin cinsiyete göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 6: Değişkenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Cinsiyet	Yaş	Toplumsal cinsiyet algısı	Dindarlık düzeyi
Ortalama	Kadın	28	94.6	60.9
	Erkek	34	77.9	58.3
	Belirtmek İstemiyorum	30	97.0	47.9

Tablo 7'de ise toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi değişkenlerinin mesleklere göre dağılımı, ortalaması ve standart sapması görülmektedir.

Tablo 7: Değişkenlerin Mesleklere Göre Dağılımı

	Meslek	Toplumsal Cinsiyet Algısı	Dindarlık
Ortalama	Öğrenci	92.3	59.9
	Eğitim	95.3	61.5
	Sağlık	96.9	57.9
	Mühendislik	82.5	63.4
	Sosyal ve Beşeri bilimler	86.1	60.7
	Ticaret-işçi	85.6	60.0
	Ev hanımı	81.2	63.0
	Emniyet	88.1	57.3
Standart Sapma	Öğrenci	21.8	9.78
	Eğitim	19.0	8.85
	Sağlık	17.1	11.8
	Mühendislik	21.0	6.07
	Sosyal ve Beşeri bilimler	22.3	9.22
	Ticaret-işçi	22.8	10.4
	Ev hanımı	19.9	5.33
	Emniyet	21.6	12.7

Hipotezlere Yönelik Bulgular

Toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık değişkenleri arasında yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; göre dindarlık ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki olduğu görülmektedir ancak bu ilişki negatif yönlüdür ($r = -0,30$, $p < 0,001$). Buna göre, H_1 hipotezi kabul edilir.

Eğitim düzeyi ile dindarlık düzeyi arasında negatif ($r = -0,09$, $p < 0,02$); eğitim düzeyi ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Doğum yılı ile yaşadığı yerin gelişmişlik düzeyi arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,20$, $p < 0,001$). Yani daha yaşlı bireylerin hayatlarının büyük bir bölümünü daha gelişmiş yerlerde geçirdikleri sonucuna varılmıştır.

Her bir meslek grubu, dindarlık düzeyi ve toplumsal cinsiyet algısı ilişkisi açısından ayrı ayrı incelendiğinde, sonuçlar şu şekildedir:

Eğitim sektöründe çalışan bireylerde, dindarlık düzeyi ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,31, p < 0,001$). Buna göre, H_{1a} hipotezi kabul edilir.

Sosyal ve beşeri bilimler alanlarında çalışan bireylerde, dindarlık düzeyi ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,43, p = 0,003$). Buna göre, H_{1b} hipotezi kabul edilir.

Sağlık sektöründe çalışan bireylerde, dindarlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,14, p = 0,21$). Buna göre, H_{1c} hipotezi reddedilir.

Mühendislik alanında çalışan bireylerde dindarlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki bulunamamıştır ($r = 0,36, p = 0,15$). Buna göre, H_{1d} hipotezi reddedilir.

Ticaret sektöründe çalışan bireylerde dindarlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki bulunamamıştır ($r = 0,23, p = 0,15$). Buna göre, H_{1e} hipotezi reddedilir.

Öğrencilerde dindarlık düzeyi ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,36, p < 0,001$). Buna göre, H_{1f} hipotezi kabul edilir.

Emniyet mensubu olarak çalışan bireylerde, dindarlık düzeyi ile olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,44, p < 0,001$). Buna göre, H_{1g} hipotezi kabul edilir.

Ev hanımlarında dindarlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,01, p = 0,94$). Buna göre, H_{1h} hipotezi reddedilir.

Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre, en olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısına sahip olan grubun sağlık sektörü çalışanları olduğu (Ort= 96,9, SS= 17,1); en olumsuz (gelenekçi) toplumsal cinsiyet algısına sahip olan grubun ise ev hanımları olduğu (Ort= 81,2, SS= 19,9) bulgusuna ulaşılmıştır. Dindarlık düzeyi en yüksek olan meslek grubunun mühendislik olduğu (Ort= 63,4, SS= 6,07); en düşük olan grubun ise emniyet mensubu olarak çalışanlar olduğu (Ort= 57,3, SS= 12,7) sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi açısından bakıldığında, en yüksek eğitim düzeyine sahip meslek grubunun eğitim sektöründe çalışanlar olduğu, en düşük eğitim düzeyine sahip grubun ise ev hanımları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar yaşadıkları yerlerin tipine göre değerlendirildiğinde; sosyal ve beşeri bilimler alanında çalışan bireylerin, hayatlarının büyük kısmını daha gelişmiş yerlerde geçirdiği, öğrenci olan bireylerin ise daha az gelişmiş yerlerde geçirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Bu çalışmada, farklı meslek gruplarına mensup bireylerdeki, toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların eğitim durumu, hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri yerin gelişmişlik düzeyi, yaş, cinsiyet gibi demografik bilgiler de incelenmiştir.

Çalışmanın ilk aşaması olarak veriler meslek gruplarına göre gruplandırılıp, toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasındaki ilişkiye bakılmış; öğrencilerde, eğitim sektöründe, sosyal ve beşeri bilimler alanlarında ve emniyet mensubu olarak çalışan kişilerde bu ilişkinin anlamlı düzeyde negatif yönlü olduğu bulunmuştur. Diğer meslek gruplarında ise toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık düzeyi değişkenleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumun sebebi olarak; katılımcıların çoğunluğunun öğrenciler ve eğitim sektörü çalışanları olması; eğitim, sosyal ve beşeri bilimler ile emniyet gibi alanlarda çalışanların, içinde buldukları toplumun özelliklerinden, fikirlerinden ve yaşam tarzından diğer mesleklere kıyasla daha fazla etkilenebilme ihtimali olduğu tahmin edilmektedir. Yapılan çalışmanın bir kısıtının, öğrenci ve eğitim sektörüne olduğu kadar, diğer meslek gruplarına ulaşamaması olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri de, eğitim düzeyi ile dindarlık düzeyi arasında tespit edilen negatif yönlü ilişkidir. Bunun sebebi olarak, bireylerde eğitim düzeyinin artmasıyla beraber karşılaşılan fikir akımları, farklı dini kimlikler ve farklı ideolojilerin yaşam tarzına etkisi veya eğitim düzeyi arttıkça yaşanan yoğunluğun, sosyal yaşam gibi dini yaşamı da negatif yönde etkileyebileceği ihtimali olduğu tahmin edilmektedir.

Yapılan analizlere göre, toplumsal cinsiyet algısı değişkeni açısından en olumlu (eşitlikçi) algıya sahip olan meslek grubunun sağlık sektörü çalışanları, en olumsuz (gelenekçi) algıya sahip olan grubun ise ev hanımları olduğu gözlemlenmiştir. Sağlık sektöründe kadın çalışanların çalışma hayatında oldukça aktif olmaları, iş ortamında karşılaşmaları muhtemel görülen fiziksel ve psikolojik şiddet, toplumda yaşanan kadına şiddet vakalarında kendilerinin tedavi mercii olmaları gibi konular; bu grubun, meslek grupları arasında en yüksek düzeyde eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip olmasının başlıca sebepleri olarak görülebilir. Ev hanımı olan bireylerin ise (Bilişsel Çelişki Kuramı'na göre) kendi yaşam tarzları ve davranışları ile çelişmemek için, gelenekselci toplumsal cinsiyet algısına sahip olabilecekleri durumu, ikinci gözlemin sebebi olarak gösterilebilir.

Bilişsel Çelişki Kuramı'na göre kişilerin, tutum veya davranışlarında bir uyumsuzluk yaşadıklarında, psikolojik olarak rahatsızlık duydukları ifade edilmiştir (Akhanlı, 2019: 2). Davranış ve tutumların birbiri ile tutarlı olması, kişilerin bilişsel çelişki yaşamasını azaltan bir durumdur. Bu kuram; sağlık çalışanlarının ve ev hanımlarının algılarına yönelik yukarıdaki iki bulguyu desteklemektedir.

Yapılan analizler sonucunda meslek farkına bakılmaksızın elde edilen toplam veri için, olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında bir ilişkinin varlığı tespit edilmekle beraber, bu ilişkinin negatif yönlü olduğu saptanmıştır.

Grupların eğitim düzeyleri ele alındığında; en yüksek eğitim düzeyine sahip olan meslek grubunun eğitim sektöründe çalışanlar olduğu, en düşük eğitim düzeyinin ev hanımlarında olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun sebeplerinin; eğitim sektöründe çalışanların en az üniversite mezunu olması ve akademisyen bireylerin yüksek lisans/doktora mezuniyetleri ile grubun eğitim düzeyi ortalamasını yukarı çekmesi olduğu söylenebilir. Sosyal ve beşeri bilimler alanlarında çalışan bireylerin, hayatlarının büyük bir bölümünü diğer mesleklere göre daha gelişmiş yerlerde geçirdiği ve öğrencilerin diğer mesleklere kıyasla hayatlarının büyük bir bölümünü daha az gelişmiş yerlerde geçirdikleri sonuçları da elde edilen bulgular arasındadır.

Tartışma

Literatürde toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık kavramlarını ayrı ayrı ele alan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu iki kavramı birlikte ele alıp değerlendiren çalışmalar ise az sayıda olsalar da mevcuttur. Bu çalışmanın özgünlüğü, toplumsal cinsiyet algısının dindarlık düzeyi ile ilişkisini, farklı meslek grupları bağlamında incelemesi olarak görülmektedir. Böyle bir ilişkinin varlığını ve negatif yönlü oluşunu ortaya koyması, araştırma sonucunda elde edilen en önemli bulgulardandır.

Bu çalışmada elde edilen, olumlu (eşitlikçi) toplumsal cinsiyet algısı ile dindarlık düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusu, Kaya ve Uysal'ın 2015'teki çalışmalarında elde ettikleri sonuçlarla örtüşmektedir. Bahsi geçen çalışmada Kaya ve Uysal (2015: 661); dindarlık değişkeninin toplumsal cinsiyet rolü değişkenini etkilediği ve güdüsel dindarlığın prososyallik boyutunun, toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarına, negatif yönlü güçlü bir etkisi olduğu bulgularını elde etmişlerdir.

Ünalın Turan, 2019'daki çalışmasında; dindar bireylerin kişisel din algılarının, toplumsal cinsiyete dair tutumlarının oluşum sürecinde merkezi bir yeri olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada din kavramının, insan yaşamını kuşatan ve inanç sahiplerinin herhangi bir olay karşısında sergileyeceği tutumları belirleyen bir zihniyet kazandırma fonksiyonunun, toplumsal cinsiyet algılarına dair durumlarda da geçerli olduğu ifade edilmiştir (Ünalın Turan, 2019: 289). Bahsedilen ilk bulgu, bu çalışmamızda elde edilen sonuçlarla da benzerlik göstermektedir.

Geçer vd. 2017'de toplumsal cinsiyet ve dindarlık üzerine yaptıkları ampirik çalışmada; bireyde dindarlık eğilimi arttıkça toplumsal cinsiyet algı seviyesinin düştüğü sonucuna ulaşmışlardır (Geçer, vd. 2017: 518). Elde

ettikleri bu bulgular, bu çalışmamızda ulaşılan sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Dinin, toplumsal cinsiyetin oluşum sürecinde etkili olan birçok faktör içinde, en büyük role sahip olan unsur olduğu ifade edilmiştir. Zira dinlerin kendi kutsal metinlerinde geçen, cinsiyetlere dair farklılaştıran yaklaşımın yanı sıra, o dinin mensuplarının getirdiği yorumlamalar; toplumsal cinsiyet kavramının, din olgusunu ele almadan açıklanamayacağını göstermektedir (Kürkçü, 2013: 2).

Gürhan (2010: 77)'a göre birçok dini söylemde kadın-erkek eşitsizliği gözlemlenmektedir ancak her dini inançta bunun boyutlarının farklı olduğu söylenebilir. Ayrıca İslam dinindeki kadın-erkek eşitliğinin ve adil davranma ilkesinin, ataerkil toplumun etkisiyle örtüldüğü ifade edilebilir. Bu yaklaşımın sebeplerinin bazıları; toplum yaşamında kadın-erkek eşitsizliğini savunan bireylerin, bu tutumlarında dini inançların arkasına sığınmaları, dini öğretileri öznel olarak yanlış yorumlamaları ve toplumda bu konu ile ilgili yaşanan hassas vakaların yine toplumu manipüle etmesi şeklinde sıralanabilir.

Konuyla ilgili yapılacak yeni çalışmalar için;

- Araştırma için daha geniş kitlelere ulaşılması,
- Verilerin elde edilmesi sürecinin daha uzun bir zamana yayılması,
- Bu çalışmada erişilenden daha farklı meslek gruplarına da erişilebilmesi,
- Diğer gruplara göre daha az sayıda bireyine ulaşılmış olan meslek gruplarına mensup olan daha çok kişiye ulaşılması,
- Farklı ülkeler boyutunda çalışarak, daha çeşitli inançların baskın olduğu coğrafyalar ile Müslümanlığın ağır bastığı Türkiye'nin kıyasının yapılması,
- Araştırmanın, aynı coğrafyada farklı dönemlerde, benzer özellikler gösteren bir kitle üzerinden tekrarlanarak sonuçların karşılaştırılması

Önerilerinde bulunulması, faydalı görülmektedir.

Kaynakça

Abuzar, C. (2011). Dinin toplumsal yaşam üzerindeki etkisi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(26), 143-153.

Akhanlı, E. S. (2019). *Bilişsel Çelişki Kuramı kapsamında replikasyon çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Altınova, H. H. ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 24(2), 9-22.
- Berktaş, F. (2009). Feminist teorinin önemli bir alanı: cinsellik, *Cogito*, 58, 58-72.
- Bilgin, A. (2014). Din, dindar, dindarlık: özeleştiril bir değerlendirme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (2) , 75-84.
- Bryant, A. N. (2007). Gender differences in spiritual development during the college years. *Sex Roles*. 56, 835-846.
- Dökmen, Y. Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem Yayıncılık, Ankara.
- Geçer, H., Kartopu, S. ve Hacıkeleşoğlu, H. (2017). Toplumsal cinsiyet ve dindarlık: üniversite öğrencileri üzerine ampirik bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(56), 494-521.
- Gökçen, M. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2018). Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü: bir ölçek geliştirme çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*. 1(1), 48-67.
- Güler, İ. (1999). *Dine yeni yaklaşımlar*. H.Onat (Ed.). (6. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Güneş, A. (2016). Sosyolojik olarak din ve toplum ilişkileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 24(1), 153-164.
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal cinsiyet ve din. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*. IV, 58-80.
- Hepşen, Ö. (2010). *Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim'de kadın bedeni*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakaya, H. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı, din ve kadın. *Journal of Analytic Divinity*. 2(2), 36-62.
- Kaya, Ş. F. ve UYSAL, V. (2015). Günümüzde dindarlık ve toplumsal cinsiyet rolü algıları üstüne bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(36), 646-662.
- Kastner, M. M. (2019). *Attitudes toward disabled people in the social context of work dating and marriage: religiosity, religious orientation, conservatism and ambivalent sexism*. (Master Thesis). Middle East Technical University the Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Keskin, M. (2004). Din ve toplum ilişkileri üzerine bir genelleme. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 4(3), 7-21.
- Kurt, A. (2009). Dindarlığı etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 18(2), 1-26.

- Kürkcü, A. (2013). *Toplumsal cinsiyet ve din son dönem dindar kadın yazarların bakışıyla Türkiye’de toplumsal cinsiyet algısının dönüşümü ve din*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*. 48, 1-8.
- Özen, Şükrü. (1998). Türkiye’de kadın ve erkek kamu yöneticilerinin yönetim tarzı açısından farklılaşması ve eril erkek-dişil kadın varsayımının geçerliliği. (Der.) O. Çitci. 20. *Yüzyılım Sonunda Kadımlar ve Gelecek Sempozyumu*. 217-236. TODAİE, Ankara.
- Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. *Ege Akademik Bakış*. 10(4), 1217-1230.
- Reid-Arndt, S. A., Smith, M. L., Yoon, D. P. ve Johnstone, B. (2011). Gender differences in spiritual experiences, religious practices, and congregational support for individuals with significant health conditions. *Journal of Religion, Disability&Health*. 15, 175-196.
- Robertson, L. N., Brummel, B. J. ve Salvaggio, A. N. (2011). Gender perceptions of managerial positions: implications for work-related outcomes. *The Psychologist-Manager Journal*. 14(1), 1-28.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: imkânsız iktidar, ailede, piyasada ve sokakta erkekler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 54(01), 123-143.
- Sezen, Y. (1990). *Sosyolojide ve din sosyolojisinde temel bilgiler ve tartışmalar*. İstanbul: İFAV Yay.
- Sun, F., Roff, L. L., Klemmack, D. ve Burgio, L. D. (2008). The influences of gender and religiousness on alzheimer disease caregivers’ use of informal support and formal services. *Journal of Agingand Health*. 20(8), 937-953.
- Toker, İ. (2008). Dindar kadınların güçlenme imkanları: eşler arası ilişkiler örneği. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAUIFD)*. 10(17), 1-15.
- Tümer, G. (1994). Genel olarak din. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 9, 320-322.
- Türmen, T. (2003). Toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı, *Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık içinde* (3-17. ss.), HÜKSAM Yayınları.
- Uz, C. (2019). Makro görüş işgücü istatistikleri, *Türkiye Sınai Bankası Ekonomik Araştırmalar*, Ocak 2019.

Ünalın-Turan, S. (2019). *Toplumsal cinsiyet tutumları bağlamında aile içi sorumluluk paylaşımı: yükseköğrenim görmüş çalışan dindar kadınlar ve eşleri örneği*, (Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yılmaz, H. (2002). Türk müslümanlığı, dindarlık ve modernlik. *İslamiyat Dergisi*. 5(4), 62- 63.

<https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18/01/2021.

<https://tr.euronews.com/2020/05/12/turkiye-de-ev-erkegi-yok-mu-tuik-e-gore-ev-isleriyle-mesgul-olan-11-milyonun-hepsi-kad-n> Erişim Tarihi: 18/01/2021.

